

Kärkölän kunnan hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 26.08.2021 § 78
254/00.01.02/2021

Valmistelija

sivistysjohtaja petri.kakonen@karkola.fi puh. 044-770 2130

Terveystieteidenhuoltolaki (2010/1326, 12§) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Laaja hyvinvointikertomus muodostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen osa on vuoden 2017- 2020 arviointi ja se merkitään tiedoksi kunnanhallituksessa 31.5.2021 ja kunnanvaltuustossa 21.6.2021. Laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosuus (hyvinvointisuunnitelma) seuraavalle valtuustokaudelle, vuosille 2021-2025 muodostuu vuosien 2017-2020 raportin jatkoksi, ja sen hyväksyy kunnanvaltuusto vuonna 2021 aikana.

Hyvinvointikertomuksen arviointiosaan vuosilta 2017-2020 on kirjattu seuraavat johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset:

Kunnan talouden ja elinvoiman näkökulmasta kulunut valtuustokausi tullaan muistamaan koronapandemian ajanjaksona, jonka vaikutukset kuntien toimintaan ja talouteen selviävät kokonaisuudessaan vasta tulevien vuosien aikana. Julkisten rajoitustoimien vaikutuksesta maailmantalous kääntyi vuonna 2020 laskuun ja Suomen bruttokansantuote laski 2,9 % vuoteen 2019 verrattuna. Yleisten arvioiden mukaan Suomi on kuitenkin toipumassa pandemian vaikutuksista keskimääräistä nopeammin.

Kunnan tavoitteellinen työ ja panostukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ovat vaikuttaneet suotuisasti terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kustannuskehitykseen. Erityisesti seniorikuntalaisten palvelujen kehittäminen, kotona asumisen tukeminen ja ennaltaehkäisevä työ ovat tilastojen mukaan vähentäneet vaativampien toimenpiteiden tarvetta terveydenhuollossa.

Yritysten toimintaedellytyksiä tulee edelleen kehittää ja yritystoiminnan käynnistämistä tulee tukea ja nopeuttaa. Kaikenikäisten työttömien osuus työvoimasta on kasvanut kunnan panostuksesta huolimatta. Jatkossakin työllistämisen kuntakokeiluun ja nuorten työpajan toimintaan tulee osoittaa riittävät resurssit ja kehittää uusia menetelmiä koulutustason- ja työllisten määrän kasvattamiseksi. Hyvinvointijohtamisen rakenteet on kehittyneet ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään merkittävänä osana kaikkien toimialojen toimintaa. Tulevaisuudessa HyTe-mittareita jatkjalostetaan talousarvion valmistelussa. Kasvattamalla kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista HyTe-toiminnan resursseja on voitu kohdentaa vaikuttavuutta lisäävästi. Tulevaisuudessa tulisi ottaa

tavoitteeksi, että päätösten valmistelussa käytetään osallistuvaa budjetointia ja vaikuttamistoimielimet osallistetaan ennakkovaikutusten arviointiin.

Yhteisön hyvinvointi on yksinkertaistettuna yhteisön muodostavien yksilöiden hyvinvointien summa. Keskeisin yhteisö lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta on perhe. Alaluvuilla 3.2 ja 3.3 todennetaan, ettei osa lapsista ja nuorista voi toivotulla tavalla. Käytettävissä olevien tulosten perusteella heidän hyvinvointinsa ei ole lisääntynyt tarkasteluvälin aikana. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän lapsiperhepalvelujen tilastot vuosilta 2018-2020 todentavat samaa. Päijät-Hämeen alueella vuoden 2020 aikana 0-20 vuotiasta lapsista ja nuorista tehdyistä lastensuojeluilmoituksista 65 % koski 0-12-vuotiaita. Samalle ikäryhmälle tehtyjen kodin ulkopuolisten sijoitusten ensisijaiset syyt kohdistuvat vanhempiin, mm. vaikeudet ja kyvyttömyys vanhemmuudessa, vanhemman päihde ja/tai mielenterveysongelma, sekä vanhempien lasta vaarantava elämäntapa. Osalla vanhemmista on useita riskitekijöitä (yksinhuoltajuus, alhainen koulutustaso, alhainen toimeentulo, sosiaalisia vaikeuksia, päihdeongelmia, orastavia mielenterveyshaasteita), jotka altistavat perheen jäsenet syrjäytymiskehitykseen sekä vaarantavat perheen lasten ja nuorten toivotun suuntaisen kasvun ja kehityksen. Edellä olevan perusteella vanhempien tukeminen on keskeinen avain lapsiperheiden hyvinvointiin.

Jatkossa kunnan tulee pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tuottamien lapsiperhepalvelujen kohdentumiseen ja saatavuuteen, jotta tukea ja osaamista tarvitsevat kärköläläiset lapsiperheet saavat sitä mm. parisuhteen ylläpitämiseen, vanhemmuuteen ja kasvattajan roolissa toimimiseen, elämänhallintaan sekä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen 72 (74) tukemiseen. Kunnan tulee arvioida omien palvelujen kattavuus ja tunnistaa niiden mahdolliset laajentamistarpeet huomioiden hyvinvointiyhtymän palvelutarjonta. Tärkeää on tiedottaa kuntalaisille tarjolla olevista palveluista ja kannustaa perheitä hakeutumaan palvelujen piiriin matalalla kynnyksellä. On tärkeä tiedottaa kattavasti sähköisistä tukimuodoista "Onks tää normaalia" (nuoret) ja "En jaksa" (aikuiset). Lisäksi on tärkeä tukea kaikenikäisten kouluttautumista edistäen perusopetuksen oppimäärän suorittamista sekä erilaisia toisen asteen koulutusmuotoja. Huomiota on edelleen kiinnitettävä myös syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamiseen ja heidän ohjaamiseensa palveluiden piiriin.

Ikääntyneen väestön osalta on tärkeää turvata nykyinen senioripalveluiden resurssi. Suhteessa ikääntyvien määrään kunnassa, nykyinen resurssi on jopa alimitoitettu. Edelleen on tarpeen panostaa ikääntyneen hyvinvoinnin ennaltaehkäisevään ja ennakoivaan toimintaan, ohjaukseen ja neuvontaan, sekä tukea itsenäiseen elämään kunnassa. Senioriasumista tulee kehittää ja yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuksia lisätä.

Tulevassa hyvinvointisuunnitelmassa on tärkeitä huomioida kuntalaisille tasapuoliset mahdollisuudet toimia digitalisoituvassa yhteisössä. Tulevissa suunnitelmissa tulee huolellisesti suunnitella lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvän työn organisointia ja resurssia. Kyselytutkimusten mukaan koululaisten hyvinvointi ei ole parantunut tarkastelujaksolla. Kulttuuritoimen ja kirjaston kehittäminen kunnassa osaltaan luo hyvinvointia ja elinvoimaa. Kunnan ja yhdistysten välisen yhteistyön

kehittäminen tulisi olla osana tulevaakin suunnittelua. Kuntalaisten kokemus yhteisöllisyyden puutteesta tulee huomioida.

Kärkölen kunnan laaja hyvinvointi suunnitelma vuosille 2021-2025 perustuu velvoittavan lainsäädännön lisäksi valtion linjauksiin väestön hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisestä sekä maakunnallisesti valittuihin HYTE-kärkiin.

Valtioneuvoston kesäkuussa 2020 hyväksymä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätös linjaa pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa. Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään tässä linjauksessa laaja-alaisena toimintana, jonka seurauksena ihmiset voivat hyvin ja kokevat osallisuutta. Siinä onnistumiseksi tarvitaan toimia kaikilla hallinnon aloilla, sekä esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysten tekemistä. (STM 2020.)

Päijät-Hämeen maakunnallisissa työryhmissä on valmisteltu alueellisia hyvinvointityön kärkiä. Työvaliokunta toimii Päijät-Hämeen hyte-johtoryhmänä, ja on esittänyt kaikille alueen kunnille hyväksyttäväksi yhteiset hyte-kärjet, joissa nostetaan esiin ne osa-alueet, joihin koko alueella on kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa. Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtion linjaukset, seudulliset erillissuunnitelmat sekä valtioneuvoston periaatepäätös.

Kärkölen kunnanhallitus on hyväksynyt alueelliset hyte-kärjet 18.5.2020 jotka ovat

Mielen hyvinvointi

- Kasvu opiskelu ja elinympäristö tukee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa
- Haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuulluiksi ja kohdatuiksi eri tuen ja avun muodoissa

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Kuntalaisten kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta vahvistuu edellisvuosiin verrattuna
- Syrjäytymisriskissä olevien määrä on maan keskitasoa pienempi

Arjen turvallisuus

- Kuntalaiset kokevat asuin ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi
- Toimeentuloedellytykset ovat koko maan tasolla tai sitä parempia
- Lähisuhteet ovat turvallisia

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Elintavat ovat terveellisiä
- Päihteiden kokeilu ja käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin

Lautakunnan jäsenille lähetetään sähköpostitse ennen kokousta kokonaisuudessaan “Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025; osa 1 kertomus vuosilta 2017-2020” sekä toimialan esimiesryhmän laatima luonnos hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosan tavoitteista, toimenpiteistä ja mittareista, jotka koskevat toimialan palvelutuotantoa.

Esittelijä	sivistysjohtaja Petri Käkönen
Päättösehdotus	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta keskustelee hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosan tavoitteista, toimenpiteistä ja mittareista vastuutoimialansa palvelutuotannon ja -tarpeiden näkökulmasta. Lautakunta laatii keskustelun pohjalta yhteenvedon, jota käsitellään osana arviointiosan laadintaprosessia valtuustoseminaarissa 4.9. sekä kuntakohtaisen hyvinvointiryhmän kokouksissa.
Päätös	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta keskusteli hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosan tavoitteista, toimenpiteistä ja mittareista vastuutoimialansa palvelutuotannon ja -tarpeiden näkökulmasta. Lautakunta totesi, ettei toimialan esimiesryhmän laatimaa luonnosta ole tarpeen muuttaa tai täydentää.
Muutoksenhaku	Muutoksenhakukielto
Jakelu	elinvoimasuunnittelija/hyvinvointiryhmä